

Så kan revisionen granska efterlevnaden av barnkonventionen

ISBN 978-91-87448-92-8
Så kan revisionen granska efterlevnaden av Barnkonventionen
Senast uppdaterad: 2016-10-20

Innehåll

Innehåll	3
Inledning	4
Så kan du göra aktiva prioriteringar	6
Granskning mot diskriminering	8
Så sätter du barnets bästa i främsta rummet	9
Granska att det finns en helhetssyn på barn och unga	10
Granska barns rätt att komma till tals	11

Inledning

1990 ratificerade Sveriges riksdag FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Det betyder att Sverige är folkrättsligt bundna att genomföra barnkonventionen. Det betyder också att alla barn och unga under 18 år har egna rättigheter och att staten har en skyldighet att tillgodose rättigheterna.

FN har utsett en särskild kommitté som bevakar och tolkar barnkonventionen. Den kallas för barnrättskommittén. Bevakningen består av att alla stater som ratificerat barnkonventionen vart femte år ska skicka in en rapport som granskas av barnrättskommittén och ligger till grund för ett antal rekommendationer. Barnrättskommittén publicerar också så kallade allmänna kommentarer, om hur olika artiklar och teman i barnkonventionen ska tolkas.

Barnrättsperspektiv

Bristen på barns rätt till stöd och skydd var ett skäl för att barn skulle få egna rättigheter och utgjorde en utgångspunkt i samband med barnkonventionens tillkomst. I framtagandet av barnkonventionen framkom en annan utgångspunkt som handlade om att barn och unga också är kompetenta och handlingskraftiga. Det innebär att barnets rätt att bli hörd och få sina åsikter beaktade måste tillgodoses systematiskt i alla beslutsprocesser och att barnets egenmakt och deltagande ska vara centralt i vård och skydd av barnet.

Ett barnrättsbaserat synsätt kräver att varje barn erkänns, respekteras och skyddas som rättighetsbärare med en individuell personlighet, egna behov och intressen samt personlig integritet. För att detta synsätt ska få genomslag behövs kunskap om barnkonventionen och den barnsyn som barnkonventionen förmedlar. Sådan kunskap kan leda till att både attityder och arbetssätt förändras och leder till att barnrättsperspektivet genomsyrar arbetet.

Lokala och regionala aktörer är viktiga

Även om regering och riksdag har det övergripande ansvaret för barnkonventionens genomförande är det arbetet på regional och lokal nivå som ytterst avgör hur väl Sverige lever upp till barnkonventionens principer och krav. Beslut och verksamheter i kommuner och landsting/regioner har en avgörande betydelse om barn och unga ska få sina rättigheter tillgodosedda. Det är här vi möter de utmaningar vi åtagit oss att leva upp till – ute i verksamheterna, varje dag i mötet med barnen och ungdomarna.

Ett särskilt ansvar ligger på landstingets/regionens och kommunens styrelse och fullmäktige. De ska se till att alla styrelser, nämnder, förvaltningar och bolag lever upp till det som står i barnkonventionen och skapa förutsättningar för att rättigheterna genomförs i praktisk handling. Revisionen utgör en viktig del och kan genom sin roll bidra till ett ökat barnrättsperspektiv.

Barnkonventionen innehåller 54 artiklar. Här ingår fyra artiklar artikel 2, artikel 3 artikel 6 och artikel 12, som kallas

för grundprinciperna. Man kan säga att grundprinciperna utgör ett raster för hur konventionens övriga artiklar ska tillämpas. Det är dock viktigt att påpeka att alla artiklar ska ses som en helhet där grundprinciperna och de övriga artiklarna kompletterar varandra

En annan artikel vi tar upp är artikel 4 som beskriver de breda insatser som krävs för att konventionen ska genomföras i praktiken.

Skriften du håller i din hand är Barnombudsmannens egen fördjupning av rapporten ”Revision ur ett barnrätts- och ungdomsperspektiv”, som producerades av Barnombudsmannen tillsammans med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF).

Barnombudsmannen har tagit fram denna fördjupning som ger handfasta råd och exempel på hur revisionen kan utveckla sitt arbete med att genomföra barnkonventionen.



Artikel 2 Konventionsstaterna skall respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i denna konvention utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess föräldrars eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt.

Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barnet skyddas mot alla former av diskriminering eller bestraffning på grund av föräldrars, vårdnadshavares eller familjemedlemmars ställning, verksamhet, uttryckta åsikter eller tro.

Artikel 3 Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet.

Konventionsstaterna åtar sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har lagligt ansvar för barnet, och skall för detta ändamål vidta alla lämpliga lagstiftnings- och administrativa åtgärder.

Konventionsstaterna skall säkerställa att institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för vård eller skydd av barn uppfyller av behöriga myndigheter fastställda normer, särskilt vad gäller säkerhet, hälsa, personalens antal, och lämplighet samt behörig tillsyn.

Artikel 6 Konventionsstaterna erkänner att varje barn har en inneboende rätt till livet.

Konventionsstaterna skall till det yttersta av sin förmåga säkerställa barnets överlevnad och utveckling.

Artikel 12 Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

För detta ändamål skall barnet särskilt beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrädare eller ett lämpligt organ och på ett sätt som är förenligt med den nationella lagstiftningens procedurregler, i alla domstols- och administrativa förfaranden som rör barnet.

Artikel 4 Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och andra åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i denna konvention. I fråga om ekonomiska, sociala och kulturella

rättigheter skall konventionsstaterna vidta sådana åtgärder med utnyttjande till det yttersta av sina tillgängliga resurser och, där så behövs, inom ramen för internationellt samarbete.

Så kan du göra aktiva prioriteringar

Artikel 4 - Genomför barnkonventionen

Barnkonventionens artikel 4 kräver breda insatser för att säkerställa att barnets rättigheter blir verklighet. Ett land som har ratificerat barnkonventionen ska vidta alla lämpliga åtgärder gällande lagstiftning, administrativa förfaranden och andra handlingar för att rättigheterna ska kunna genomföras. Det gäller inte minst kommuner och lands-ting/regioner som ansvarar för många av de verksamheter som rör barn och unga.

Artikel 42 i barnkonventionen innebär en skyldighet för staten att informera både barn och vuxna om konventionen. I artikel 44 ställs dessutom krav på staterna att göra sina egna rapporter till barnrättskommittén tillgängliga, vilket också gäller de kommentarer och rekommendationer som ges av kommittén med anledning av ländernas rapporter.

Mål och resurser

Barnombudsmannen menar att det är viktigt att fatta ett formellt beslut om att barnkonventionen ska genomsyra kommunen eller landstinget/regionen. Det är viktigt att alla partier är eniga om innebörden i beslutet, annars finns det risk för att beslutet kan rivas upp vid majoritetsskifte. Beslut kan tas på flera olika nivåer men för att det ska gälla för alla verksamheter är det viktigt att det finns ett övergripande beslut som tas av fullmäktige och/eller styrelse.

Ett övergripande beslut bör följas upp med mål och indikatorer som tydliggör vad som ska göras för att förverkliga rättigheterna i barnkonventionen. Målen bidrar till att levandegöra och kommunens eller landstinget/regionens arbete med konventionen. Barnombudsmannen anser att de mål som sätts upp inte ska vara alltför generella. De ska vara konkreta och möjliga att följa upp och utvärdera.

Att förverkliga barnkonventionen handlar om nyskapande, men även i hög grad om att utnyttja befintliga strukturer och rutiner. Genom att utgå från befintliga arbetsprocesser utnyttjas de resurser som organisationen redan har och belastningen på organisationen och den enskilde medarbetaren behöver inte bli så stor när man börjar arbeta med ytterligare ett perspektiv. Våra erfarenheter visar att målsättningarna bör förankras i en formell struktur för att bli verksamma och därmed få en ökad status och legitimitet.

Beslutsfattare har ett stort ansvar och är viktiga aktörer för att barnkonventionen ska få genomslag. Vår erfarenhet visar dock att fler aktörer behöver involveras för att barns rättigheter ska kunna genomföras i praktiken. Det kan till exempel behövas särskilda funktioner som har till uppgift att bevaka och driva på det lokala och regionala barnrättsarbetet. För att en sådan funktion ska ges optimala möjligheter att verka måste ansvariga beslutsfattare vara tydliga med vad som är funktionens roll och mandat.

Budget och bokslut för barn

FN:s barnrättskommitté granskar särskilt att staterna

använder det yttersta av sina tillgängliga resurser för att förverkliga barnkonventionen. Det betyder dock inte att barn alltid kan vara fredade från nedskärningar, men kommittén lägger stor vikt vid att man i budgetarbetet har ett barnperspektiv och att verksamheter för barn inte skärs ned oproportionerligt mycket i förhållande till andra verksamheter.

Genom kommunernas självstyrelse och kommunallagens öppna skrivning om hur kommunernas och landstingens organisation ska utformas, har politikerna stora möjligheter att själva forma verksamheterna och att prioritera hur resurserna ska användas.¹ Det viktigaste redskapet som politikerna förfogar över för styrning och uppföljning är budget och bokslut. Landstinget/regionens och kommunernas finanser är självklart avgörande för om politikerna ska kunna fullgöra sina uppgifter. Att anlägga ett barnperspektiv i budget- och bokslutsprocessen kan verka självklart i och med att en väsentlig del av en kommuns eller ett landstings verksamhet berör barn och unga. Det finns trots detta ett antal områden där det finns skäl att reflektera över hur barnrättsperspektivet beaktas i kommunernas och landstingens/regionernas prioriteringar.

Verktyg och metoder

En del kommuner och landsting/regioner har utvecklat särskilda metoder och verktyg för att genomföra barnkonventionen. Vår erfarenhet visar att dessa verktyg och metoder kan leda till att arbetet med barnkonventionen utvecklas men att det också kan finnas utmaningar. En sådan utmaning handlar om att verktygen och metoderna kan uppfattas som omständliga och innebära en administrativ belastning. En annan risk är att metoden eller verktygen inte kopplas till befintliga strukturer och till uppsatta mål. I vissa fall har det saknats tydliga direktiv om när och hur de ska användas och det har inte heller funnits möjligheter till kompetensutveckling för de aktörer som ska använda metoderna.

Kunskap och dialog

För att ett barnrättsperspektiv ska få genomslag måste alla aktörer ha kunskap om vad perspektivet innebär och vad som behöver göras för att kunna omsätta det i praktiken. Det behövs barnrättskompetens som innebär kunskap och insikter om barnets rättigheter samt barnkompetens som handlar om barns och ungas behov och utveckling. Både dessa kompetensområden är viktiga för att kunna leva upp barnkonventionen och för att kunna genomföra ett barnrättsperspektiv. Vår erfarenhet är att det behövs många och återkommande insatser och åtgärder för att barnrättsperspektivet ska få ett ökat genomslag.

¹ Kommunallagen (1991:900).



Det här kan revisionen till exempel granska:

- Granska om mål och styrdokument utgår ifrån barnkonventionen.
- Granska om och hur beslutade mål för att genomföra barnkonventionen har uppfyllts.
- Granska om det finns ändamålsenliga sätt att följa upp och utvärdera arbetet med barnkonventionen på både övergripande- och nämnnivå.
- Granska om och hur kommunen säkerställer en rättvis resursfördelning utifrån ett barnrättsperspektiv.
- Granska om och hur beslutade metoder och funktioner används och om det bidragit till uppsatta målsättningar.
- Granska om det har genomförts insatser för att öka kunskapen om barnkonventionen och dess genomförande och om de genomförda kunskapsinsatserna har fått avsedd effekt.

Granskning mot diskriminering

Artikel 2 - rätt att inte diskrimineras

Artikel 2 är en av barnkonventionens grundprinciper. Ett diskrimineringsförbud som innebär att staten ska sträva mot att skapa likvärdiga villkor för alla barn och unga under 18 år.

Skapa likvärdiga villkor

En central aspekt av artikel 2 är frågan om likvärdiga villkor. Detta är inte samma sak som identisk behandling. FN:s barnrättskommitté framhåller att olika behandling inte behöver innebära diskriminering, i vissa fall förordas så kallad positiv särbehandling för att skapa likvärdiga villkor. Det kan handla om större insatser för vissa grupper av barn, till exempel med utgångspunkt i åldersmässiga förutsättningar, eller ökade insatser för grupper av barn som befinner sig i utsatta situationer.

Det avgörande är om de kriterier som ligger till grund för olik behandling är rimliga och objektiva. Däremot kan det sägas ligga i konventionens anda, särskilt med hänsyn till artikel 3 om barnets bästa i främsta rummet, att en stat strävar efter att tillgodose alla barns rättigheter fullt ut – på ett likvärdigt sätt. Kommunallagen är också tydlig med att alla kommuninvånare ska behandlas lika.²

Följa förändringar

Det räcker inte med att den nationella lagstiftningen skyddar mot diskriminering. Staten måste också vidta andra åtgärder. Barnrättskommittén har vid flera tillfällen givit Sverige kritik för att det finns lokala och regionala skillnader vad avser barns och ungas möjlighet att få sina rättigheter i barnkonventionen tillgodosedda.³ Barnrättskommittén har därför rekommenderat att staterna fortlöpande utvärderar och följer upp konsekvenserna av omorganisationer och besparingar.⁴

Med utgångspunkt i artikel 2 har FN:s barnrättskommitté i en av sina allmänna kommentarer⁵ framhållit att alltför långtgående decentraliseringar, besparingar och omorganisationer kan drabba barn och unga negativt. De har uttryckt en oro, dels över att den decentralisering som präglar så många västländer ska drabba barnen, dels över de skillnader som kan uppstå i levnadsstandard och social service mellan olika regioner i länderna.

FN:s barnrättskommitté anser att en kartläggning av barns och ungas uppväxtvillkor bör innehålla såväl kvalitativa som kvantitativa data samt information från barnen och ungdomarna själva.⁶

Diskriminering förekommer och alla barn har inte likvärdiga villkor

Barnombudsmannen har de senaste åren särskilt fokuserat på barn och unga som befinner sig i utsatta situationer. Det har till exempel handlat om hur rättigheterna tillgodoses för barn och unga som är omhändertagna av samhället, barn och unga som har psykisk ohälsa, barn och unga som upplevt kränkande behandling i skolan samt barn och unga med funktionsnedsättningar. Vi kan konstatera att barn och unga som är omhändertagna av samhället inte alltid får sina rättigheter tillgodosedda när det gäller till exempel rätt till skola och sjukvård. Det har också visat sig att det finns mycket kvar att göra för att stärka rättigheterna för barn som varit med om kränkningar i skolan och för många av de barn som har psykisk ohälsa. Detsamma gäller för barn och unga med funktionsnedsättningar. Mer information finns på www.barnombudsmannen.se.

Barnombudsmannen har i en rapport⁷ som utgår ifrån statistik från Barnombudsmannens statistikverktyg Max 18 konstaterat att det finns skillnader mellan flickors och pojkars levnadsförhållanden. Skolresultat och psykisk ohälsa är två områden där könsskillnaderna är extra tydliga.

Om det vid en riskanalys, visar sig att enskilt barn eller grupper av barn och unga inte anses ha likvärdiga möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda, har utsatts för diskriminering eller riskerar att utsättas för diskriminering kan en granskning komma ifråga.

Det här kan revisionen till exempel granska:

- Granska att mål- och styrdokument har tydliga direktiv för att motverka och förebygga diskriminering samt att de främjar likvärdiga villkor.
- Granska om barn i utsatta situationer får sina rättigheter tillgodosedda i form av till exempel skola och hälso- och sjukvård
- Granska om genomförda åtgärder har bidragit till motverka eller minska diskriminering samt bidragit till likvärdiga villkor.
- Vid omorganisationer eller andra större förändringar granska om och hur barns och ungas situation har påverkats.

² Kommunallagen 1991:900

³ <https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument-for-nedladdning/publikationer/concluding-observations-2015.pdf>

⁴ <https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument-for-nedladdning/publikationer/allmanna-kommentarer/ak-05-allmanna-atgarder-for-genomforandet-av-konventionen-om-barnets-rattigheter.pdf>

⁵ <https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument-for-nedladdning/publikationer/allmanna-kommentarer/ak-05-allmanna-atgarder-for-genomforandet-av-konventionen-om-barnets-rattigheter.pdf>

⁶ <https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument-for-nedladdning/publikationer/allmanna-kommentarer/ak-05-allmanna-atgarder-for-genomforandet-av-konventionen-om-barnets-rattigheter.pdf>

⁷ könsskillnader i skolresultat och psykisk ohälsa, temarapport max 18 2015

Så sätter du barnets bästa i främsta rummet

Artikel 3 - ta hänsyn till barnets bästa

Artikel 3 i barnkonventionen är vägledande vid tolkningen av konventionens övriga artiklar. Detta rör inte bara det familjerättsliga området utan alla åtgärder på olika nivåer i samhället där barn berörs. Det kan handla om trafikplanering, kultur, fritid, påverkan av medieutbud, barnets utbildning, välfärd och hälsa.

Bedömning och prövning av barnets bästa

I artikel 3 slås fast att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn. Ett sätt att i praktiken omsätta barnkonventionens krav är att göra bedömningar och prövningar av vad som är barnets bästa inför planering och beslut.

En analys med en sammanvägning av relevanta intressen och en prövning av barnets eller barnens bästa ska alltså göras innan beslut som påverkar barn fattas. Staten, eller de som staten har delegerat beslutsrätten till, måste alltid försäkra sig om att analysen om vad som anses barnets bästa också har redovisats i beslutsprocessen.

Det som kan anses vara det bästa för ett barn eller en grupp barn i en viss situation behöver inte alls vara det för ett annat barn eller annan grupp barn i motsvarande situation. Bedömningen av vad som är barnets bästa måste göras inför varje beslut och bygga på kunskap och erfarenhet i kombination med en bedömning av just detta eller dessa barns livssituation. En viktig del i en sådan bedömning är förstås att lyssna och ta till sig av barnets eller barnens åsikter.

FN:s barnrättskommitté⁸ har nämnt några särskilda specifika sammanhang där bedömningar och prövningar bör göras:

- Vid utarbetandet av alla genomförandeåtgärder som vidtas av statsförvaltningen
- Vid enskilda beslut som fattas av rättsliga eller administrativa myndigheter eller offentliga organ via deras ombud, och som rör ett eller flera identifierade barn
- Vid beslut som fattas av aktörer i civilsamhället och den privata sektorn, inklusive vinstdrivande och icke vinstdrivande organisationer, som erbjuder tjänster som berör eller påverkar barn
- vid riktlinjer för åtgärder som vidtas av personer som arbetar med och för barn, inklusive föräldrar och omvårdare.

Det här kan revisionen till exempel granska:

- Granska om det finns beslut om att göra bedömningar och prövningar av barnets bästa och hur dessa har genomförts både på övergripande- och på nämndnivå.
- Granska om och hur nämnder och styrelser har följt beslut om att göra bedömningar och prövningar av barnet bästa.
- Granska om barnets bästa utgör en utgångspunkt för insatser som görs för barn som befinner sig i eller riskerar att hamna i utsatta situationer.

⁸ <https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument-for-nedladdning/publikationer/allmanna-kommentarer/ak-14-barnets-ratt-att-fa-sitt-basta-satt-i-framsta-rummet.pdf>

Granska att det finns en helhetssyn på barn och unga

Artikel 6 - rätt till liv och utveckling

Av barnkonventionens artikel 6 framgår att barn och unga har rätt till liv och utveckling. I några av barnkonventionens övriga artiklar konkretiseras innebörden av denna artikel. Det handlar till exempel om artikel 24 som tar upp barnets rätt till sjukvård, artikel 28 och 29 som tar upp barnets rätt till utbildning och utbildningens syfte samt artikel 31 som tar upp barns rätt till lek, vila och fritid med flera.

Här ingår också barns och ungas rätt till en god miljö och rätt till mötesplatser som främjar utveckling. Med utveckling menas inte bara att barnet förbereds för vuxenlivet utan också att det tillförsäkras optimala förhållanden under barndomen.

Krav på helhetssyn och samverkan

Barnkonventionen har en helhetssyn på begreppet utveckling vilket också ställer krav på det centrala, regionala och lokala arbetet för barn och unga. Tillämpningen av barnkonventionen måste ske i samverkan mellan olika aktörer, internationellt, nationellt, regionalt och lokalt. FN:s barnrättskommitté sätter stort värde på alla initiativ kring samordning och samarbete som bidrar till att hela barnet kommer i fokus och inte bara barnet som patient, elev, målsägande eller arbetstagare. I kommuner och landsting/regioner är mycket av verksamheten sektoriserad vilket innebär att ansvaret för barn och unga finns inom olika nämnder. Detta innebär att det ställs krav på samverkan där det enskilda barnet sätts i centrum. Det gäller inte minst barn som har en funktionsnedsättning eller barn som har omhändertagits av samhället där ofta fler aktörer är inblandade.

Barnombudsmannen vill betona vikten av förebyggande tidiga insatser för att undvika framtida problem för barn och unga. Vi är övertygade om att en ökad samverkan i ett tidigt skede kan innebära minskade kostnader för samhället. Med stor sannolikhet innebär det dessutom ett minskat lidande för det enskilda barnet eller den unge.

Det här kan revisionen till exempel granska:

- Granska om det finns samverkansformer som stärker en helhetssyn på barn och unga.
- Granska om befintliga samverkansformer är resurseffektiva och ändamålsenliga.
- Granska om det finns samverkan och om samverkan fungerar för barn med funktionsnedsättningar och för barn som har omhändertagits av samhället
- Granska om barns och ungas rätt till en god arbetsmiljö och mötesplatser tillgodoses i tillräcklig omfattning.
- Granska om beslut och åtgärder som rör barns och ungas fysiska eller psykosociala miljö har varit effektiva och ändamålsenliga.
- Granska om beslut och åtgärder för att motverka stress bland barn och unga har varit effektiva och ändamålsenliga.

Granska barns rätt att komma till tals

Artikel 12 - rätt till delaktighet och inflytande

Barnkonventionens artikel 12 ger barn och unga rätt att uttrycka sina åsikter i alla frågor och tydliggör barnet som subjekt med en egen åsikt som ska respekteras. Artikelns första del betonar barns och ungas rätt till delaktighet och inflytande i alla frågor som rör dem. Barnet har rätt att i alla frågor föra fram sin syn på situationen. Rättigheten gäller alla barn som är i stånd att uttrycka en åsikt, även mycket små barn. Men artikel 12 ställer inte bara krav på att barnet ska få yttra sig. I artikeln ligger också en utvecklingsaspekt som innebär att barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till ålder och mognad.

Den andra delen i artikel 12 tar mer sikte på hur barnet ska ges möjligheter att komma till tals. Här tydliggörs att rätten för barnet att framföra sina åsikter ska gälla alla beslut, vare sig de fattas i domstolar eller i andra administrativa förfaranden. Det kan vara frågor som berör barnet på ett personligt plan, som vårdnads- och umgängessituationer. Det handlar också om barn och ungdomar som grupp och deras rätt till inflytande över beslut i närmiljö- och samhällsfrågor.

I många kommuner och landsting/regioner prövar man olika sätt att ge barn och unga delaktighet och inflytande. Barnombudsmannen menar att det behövs ytterligare insatser och åtgärder för att stärka barns rätt att göra sin röst hörd.

Ta kontakt med barn och unga

Revisionen kan verka för att stärka barns och ungas rätt till delaktighet och inflytande genom sina arbetsformer. Om barn och unga berörs av ett revisionsuppdrag kan man ta kontakt med till exempel ungdomsråd, elevråd eller andra formella grupperingar som direkt företräder barn och unga för att skaffa kunskap om deras syn på frågan. Om revisionen berör ett särskilt område eller verksamhet kan man ta kontakt med de barn och unga som har särskilda erfarenheter inom det aktuella området eller verksamheten. Man kan genom enkätundersökningar, intervjuer, fokusgrupper med mera hämta in åsikter från både grupper men också enskilda barn och unga. Andra sätt att direkt nå barn och unga kan ske genom spontana besök på ungdomsgårdar, förskolor, lekplatser eller andra platser där barn och unga vistas. Sådana besök kan innebära att den som utför revisionsuppgiften får kunskaper och insikter som sannolikt ökar kvaliteten i granskningen och den eventuella revisionsrapporten.

Revisionsprocessens slutfas är att sammanfatta den totala granskningen, analysera och bedöma resultatet samt göra en ansvarsprövning. Granskningens resultat ska dokumenteras och därefter kommuniceras med fullmäktige, styrelser, nämnder och allmänhet. Man kan tänka sig att även barn och unga kan vara en del i denna kommunikation. Det kan handla om att barn och unga får ta del av revisionens resultat för att sedan framföra sina åsikter till

berörda som en del av revisorernas kommunikation med de olika beslutsinstanserna.

Det är en utmaning att göra revisionens arbete tillgängligt även för barn och unga. Detta är nödvändigt för att ha kvalitet i den granskning som rör verksamheter som riktar sig till barn och unga, det vill säga 20 procent av befolkningen. Ett sådant arbete kan även bidra till en ökad kunskap om revisionens roll som en del av det kommunala uppföljningssystemet. Det skulle också kunna bidra till att barn och unga ges möjligheter att få ta del av den demokratiska processen i kommuner och landsting. För att revisionen ska nå ut kan det också vara bra att revisionsberättelsen eller andra slutprodukter presenteras i en form som kan intressera barn och unga att läsa dem. Det kan till exempel handla om att sprida information i kanaler som barn och unga använder. Ett annat sätt kan vara att integrera revisionsarbetet med skolans verksamhet. Det kan handla om att använda sig av revisionens rapport i till exempel samhällskunskapsämnen, underlag för uppsatsskrivning i svenska med mera.

För att få till stånd en bra och verklig kommunikation mellan barn och unga och revisorer krävs det särskild kunskap. Det kan rent av behövas företrädare som utgör en brygga mellan de som utför revisorsuppgiften och barnen eller de unga. Sådana företrädare kan vara förskolelärare, pedagoger, ungdomssamordnare eller andra vuxna som arbetar med barn och unga i kommuner och landsting.

Det här kan revisionen till exempel göra:

- Granska om det finns beslut och målsättningar för att stärka barns och ungas rätt till delaktighet och inflytande
- Granska om eventuella former och insatser för att ge barn och unga inflytande och delaktighet har haft avsedd effekt.
- Granska om befintliga former och insatser för att ge barn och unga inflytande och delaktighet ger alla barn möjlighet att komma till tals.
- Granska om eventuella insatser och former har inneburit andra effekter än de avsedda.
- Utveckla sina arbetsformer för att stärka barns och ungas rätt till delaktighet och inflytande.
- I samband med upphandling av revisionsuppdrag se till att den aktör som upphandlas har kompetens för att få med barns och ungas synpunkter i de fall där det anses vara relevant.



Barnombudsmannen
Box 22106
104 22 Stockholm
Telefon: 08-692 29 50
info@barnombudsmannen.se
www.barnombudsmannen.se